॥ तैत्तिरीय संहिता॥

॥द्वितीयः प्रश्नः॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः॥

विष्णोः क्रमोंऽस्यभिमातिहा गांयत्रं छन्द आ रोह पृथिवीमनु वि क्रंमस्व निर्मक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमोंऽस्यभिशस्तिहा त्रेष्टुंभं छन्द आ रोहान्तरिक्षमनु वि क्रंमस्व निर्मक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमोंऽ स्यरातीयतो हन्ता जागंतं छन्द आ रोह दिव्मनु वि क्रंमस्व निर्मक्तः स यं द्विष्मो विष्णोंः॥१॥

क्रमोऽसि शत्र्यतो ह्न्तानृष्टुम्ं छन्द् आ रोह् दिशोऽनु वि क्रमस्व निर्मक्तः स यं द्विष्मः। अर्क्रन्दद्गिः स्तनयंत्रिव द्योः क्षामा रेरिहद्वीरुधंः सम्अत्र। सद्यो ज्ञानो वि हीमिद्धो अख्यदा रोदंसी भानुनां भात्यन्तः। अग्नैंऽभ्यावर्तित्रभि न आ वर्तस्वायुंषा वर्चसा सन्या मेधया प्रजया धनेन। अग्नै॥२॥ अङ्गिरः शतं ते सन्त्वावृतः सहस्रं त उपावृतः। तासाम्पोषंस्य पोषंण पुनर्नो नष्टमा कृधि पुनर्नो रियमा कृंधि। पुनंरूजी नि वंर्तस्व पुनंरग्न इषायुंषा। पुनंनः पाहि विश्वतः। सह रय्या नि वंर्तस्वाग्ने पिन्वंस्व धारया। विश्विपस्त्रया विश्वतस्पिरं। उद्त्तमं वंरुण पार्शमस्मदवांधुमम्॥३॥

वि मध्यमः श्रंथाय। अथां वयमांदित्य व्रते तवानांगसो अदितये स्याम। आ त्वांहार्षम्नतरंभूर्ध्रुवस्तिष्ठाविंचाचितः। विशंस्त्वा सर्वा वाञ्छन्त्वस्मित्राष्ट्रमिधं श्रय। अग्रं बृहत्रुषसांमूर्ध्वो अंस्थान्निर्जिग्नवान्तमंसो ज्योतिषागांत्। अग्निर्भानुना रुशंता स्वङ्ग आ जातो विश्वा सद्मान्यप्राः। सीद त्वं मातुर्स्याः॥४॥

उपस्थे विश्वांन्यग्ने वयुनांनि विद्वान्। मैनांमुर्चिषा मा तपंसाभि शूंशुचोऽन्तरंस्याः शुक्रज्योंतिर्वि भांहि। अन्तरंग्ने रुचा त्वमुखाये सदंने स्वे। तस्यास्त्वः हरंसा तपुञ्जातंवेदः शिवो भंव। शिवो भूत्वा मह्यमुग्नेऽथों सीद शिवस्त्वम्। शिवाः कृत्वा दिशः सर्वाः स्वं योनिमिहासंदः। हुःसः शुंचिषद्वसुंरन्तिरक्षसद्धोतां वेदिषदितिथिर्दरोणसत्। नृषद्वंरसद्देत्सद्धोमसद्जा गोजा ऋत्जा अद्विजा ऋतम्बृहत्॥५॥ दिवमनु वि ऋंमस्व निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोर्धनेनाग्नेऽधमम्स्याः शृंचिषथ्योडंश च॥[१]

दिवस्परि प्रथमं जंज्ञे अग्निर्स्मिद्धितीयं परि जातवेदाः।
तृतीयंमपस् नृमणा अजंस्विमिन्धांन एनं जरते स्वाधीः। विद्या
ते अग्ने त्रेधा त्रयाणि विद्या ते सद्य विभृतं पुरुत्रा। विद्या
ते नामं पर्मं गृहा यद्विद्या तमुथ्सं यतं आज्गन्थं। समुद्रे
त्वां नृमणां अपस्वंन्तर्नृचक्षां ईधे दिवो अंग्न ऊधन्नं। तृतीयें
त्वा॥६॥

रजंसि तस्थिवा संमृतस्य योनौं मिह्षा अंहिन्वत्र। अर्त्रन्द्गिः स्त्नयंत्रिव द्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुधः समञ्जत्र। सद्यो जंज्ञानो वि हीमिद्धो अख्यदा रोदंसी भानुनां भात्यन्तः। उशिक्पांवको अंरतिः सुमेधा मर्तेष्वग्निर्मृतो निर्धाय। इयंर्ति धूममंरुषम्भरिभृदुच्छुक्रेणं शोचिषा द्यामिनंक्षत्। विश्वंस्य केतुर्भृवंनस्य गर्भ आ॥७॥

रोदंसी अपृणाङ्गायंमानः। वीडुं चिदद्रिमभिनत्परायञ्जना यद्ग्रिमयंजन्त पश्चं। श्रीणामुंदारो धरुणो रयीणाम्मंनीषाणाम्प्राप सोमंगोपाः। वसौं सूनुः सहंसो अपसु राजा वि भात्यग्रं उषसांमिधानः। यस्ते अद्य कृणवंद्भद्रशोचेऽपूपं देव घृतवंन्तमग्ने। प्र तं नंय प्रत्रां वस्यो अच्छाभि द्युम्नं देवभंक्तं यविष्ठ। आ॥८॥

तम्भंज सौश्रवसेष्वंग्न उक्थउंक्थ् आ भंज शस्यमांन।
प्रियः सूर्ये प्रियो अग्ना भंवात्युज्ञातेनं भिनद्दुज्जनित्वैः। त्वामंग्ने
यजमाना अनु द्यून् विश्वा वसूनि दिधरे वार्याणि। त्वयां सह
द्रविणिम्च्छमाना व्रजं गोमंन्तमुशिजो वि वंव्रः। दृशानो
रुका उर्व्या व्यंद्यौदुर्मर्षमायुः श्रिये रुचानः। अग्निर्मृतो
अभवद्वयोभिर्यदेनं द्यौरजंनयथ्सुरेताः॥९॥

तृतीयें त्वा गर्भ आ यंविष्ठा यच्चत्वारिं च॥———[२]

अन्नप्तेऽन्नस्य नो देह्यनमीवस्यं शुष्मिणंः। प्रप्रदातारं तारिष ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुंष्पदे। उदं त्वा विश्वं देवा अग्ने भरंन्तु चित्तिंभिः। स नो भव शिवतंमः सुप्रतींको विभावंसुः। प्रेदंग्ने ज्योतिष्मान् याहि शिविभिर्चिभिस्त्वम्। बृहद्गिर्भानुभिर्भास्नमा हि सीस्तनुवा प्रजाः। समिधाग्निं द्वस्यत घृतैर्बोधयुतातिंथिम्। आ॥१०॥

अस्मिन् ह्व्या जुंहोतन। प्रप्रायमुग्निर्भर्तस्यं शृण्वे वि

यथ्सूर्यो न रोचंते बृहद्भाः। अभि यः पूरुम् पृतंनासु तस्थौ दीदाय दैव्यो अतिथिः शिवो नंः। आपो देवीः प्रति गृह्णीत् भस्मैतथ्स्योने कृणुध्व र सुरुभावं लोके। तस्मै नमन्तां जनयः सुपर्वीमातिवं पुत्रम्बिंभृता स्वेनम्। अपस्वंग्ने सिध्ष्टवं॥११॥

सौषंधीरन् रुध्यसे। गर्भे सञ्जायसे पुनः। गर्भो अस्योषंधीनां गर्भो वनस्पतीनाम्। गर्भो विश्वंस्य भूतस्याग्ने गर्भो अपामंसि। प्रसद्य भस्मना योनिमपश्चं पृथिवीमंग्ने। स्रस्रुज्यं मातृभिस्त्वं ज्योतिष्मान्पुन्रासंदः। पुनंरासद्य सदनम्पश्चं पृथिवीमंग्ने। शेषं मातुर्यथोपस्थेऽन्तर्स्याः शिवतंमः। पुनंर्जा॥१२॥

नि वंतस्व पुनंरग्न इषायुंषा। पुनंनः पाहि विश्वतः। सह रय्या नि वंत्स्वाग्ने पिन्वंस्व धारंया। विश्विपस्त्रंया विश्वत्स्पिरं। पुनंस्त्वादित्या रुद्रा वसंवः सिनंन्धताम्पुनंर्ब्रह्माणों वसुनीथ युज्ञैः। घृतेन त्वं तनुवों वर्धयस्व सत्याः संन्तु यजंमानस्य कामाः। बोधां नो अस्य वर्चसो यविष्ठ मर्श्हेष्ठस्य प्रभृंतस्य स्वधावः। पीयंति त्वो अनुं त्वो गृणाति वन्दारुंस्ते तनुवंं वन्दे अग्ने। स बोधि

सूरिर्म्घवां वसुदावा वसुंपतिः। युयोध्यंस्मद्वेषा १सि॥१३॥

आ तबोर्जाऽनु षोडंश च॥———[3

अपेत् वीत् वि चं सर्पतातो येऽत्र स्थ पुंराणा ये च नूतंनाः। अदांदिदं यमोऽवसानं पृथिव्या अऋतिमम् पितरो लोकमंस्मै। अग्नेर्भस्मौस्यग्नेः पुरीषमसि संज्ञानंमसि काम्धरंणम्मयि ते काम्धरंणम्भूयात्। सं या वंः प्रियास्तनुवः सम्प्रिया हृंदयानि वः। आत्मा वो अस्तु॥१४॥

सिर्म्रियाः सिर्म्रियास्तनुवो मर्म। अय र सो अग्निर्यस्मिन्थ्सोम् सुतं द्र्धे जठरं वावशानः। सहस्नियं वाज्मत्यं न सिर्मर् सस्वान्थ्सन्थ्स्तूयसे जातवेदः। अग्ने दिवो अर्णमच्छां जिगास्यच्छां देवा र ऊंचिषे धिष्णिया ये। याः प्रस्तांद्रोचने सूर्यस्य याश्चावस्तांदुप्तिष्ठंन्त आपंः। अग्ने यत्ते दिवि वर्चः पृथिव्यां यदोषंधीषु॥१५॥

अपसु वां यजत्र। येनान्तिरिक्षमुर्वात्तन्थं त्वेषः स भानुरंर्ण्वो नृचक्षाः। पुरीष्यांसो अग्नयः प्रावणेभिः स्जोषंसः। जुषन्तारं हृव्यमाहुंतमनमीवा इषों महीः। इडांमग्ने पुरुदरसरं स्निंगोः शंश्वत्तमर हवंमानाय साध। स्यान्नः सुनुस्तनंयो विजावाग्ने सा ते सुमृतिर्भूत्वस्मे। अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः। तं जानन्न॥१६॥

अग्न आ रोहार्था नो वर्धया र्यिम्। चिदंसि तयां देवत्याङ्गिरस्बद्धुवा सींद परिचिदंसि तयां देवत्याङ ङ्गिरस्बद्धुवा सींद लोकं पृण छिद्रं पृणार्थो सीद शिवा त्वम्। इन्द्राग्नी त्वा बृह्स्पतिरस्मिन् योनांवसीषदन्न। ता अस्य सूदंदोहसः सोमई श्रीणन्ति पृश्नयः। जन्मं देवानां विश्रीस्त्रिष्वा रोचने दिवः॥१७॥

अस्त्वोषंधीषु जानन्नृष्टाचंत्वारि १ शच॥_______

सिंतर् सं केल्पेथार् सिम्प्रियौ रोचिष्णू सुमन्स्यमानौ। इष्मूर्जम्भि संवसानौ सं वाम्मनार्रस् सं व्रता समुं चित्तान्याकरम्। अग्ने पुरीष्याधिपा भवा त्वं नः। इष्मूर्जं यजमानाय धेहि। पुरीष्यंस्त्वमंग्ने रियमान्पृंष्टिमार् असि। शिवाः कृत्वा दिशः सर्वाः स्वां योनिमिहासंदः। भवंतं नः समनसौ समोकसौ॥१८॥

अरेपसौँ। मा यज्ञ हि सिष्टं मा यज्ञ पंतिं जातवेदसौ शिवौ भवतम्द्य नेः। मातेवं पुत्रं पृथिवी पुरीष्यंमग्निः स्वे योनांवभारुखा। तां विश्वैद्वैर्ऋतुभिः संविदानः प्रजापंतिर्विश्वकर्मा वि मुंश्रतु। यदस्य पारे रजंसः शुक्रं ज्योतिरजायत। तन्नः पर्षदित द्विषोऽग्ने वैश्वानर् स्वाहाँ। नमः सु ते निर्ऋते विश्वरूपे॥१९॥

अयस्मयं वि चृंता बन्धमृतम्। यमेन् त्वं यम्यां संविदानोत्तमं नाक्मिधं रोहयेमम्। यत्तं देवी निर्ऋंतिरा बबन्ध दामं ग्रीवास्वंविचर्त्यम्। इदं ते तिद्व ष्याम्यायुंषो न मध्यादथां जीवः पितुमंद्धि प्रमुंक्तः। यस्यांस्ते अस्याः ऋूर आसञ्ज्होम्येषाम्बन्धानांमवसर्जनाय। भूमिरितिं त्वा जनां विदुर्निर्ऋंतिः॥२०॥

इतिं त्वाहं पिरं वेद विश्वतः। असुंन्वन्तमयंजमानिमच्छ स्तेनस्येत्यां तस्केर्स्यान्वेषि। अन्यम्स्मिदिच्छ् सा तं इत्या नमों देवि निर्ऋते तुभ्यमस्तु। देवीमृहं निर्ऋतिं वन्दंमानः पितेवं पुत्रं दंसये वचोभिः। विश्वंस्य या जायमानस्य वेद् शिरंशिरः प्रतिं सूरी वि चंष्टे। निवेशनः संगमनो वसूनां विश्वां रूपाभि चंष्टे॥२१॥

शचींभिः। देव इंव सविता सत्यधर्मेन्द्रो न तंस्थौ सम्रे

पंथीनाम्। सं वंर्त्रा दंधातन् निरांहावान्कृणोतन। सिश्चामंहा अवटमुद्रिणं वयं विश्वाहादंस्तमिक्षंतम्। निष्कृताहावमवट स् संवर्त्र संवेचनम्। उद्रिण रं सिश्चे अक्षितम्। सीरां युअन्ति क्वयों युगा वि तंन्वते पृथंक्। धीरां देवेषुं सुम्र्या। युनक्त सीरा वि युगा तंनोत कृते योनौं वपतेह॥२२॥

बीजम्। गिरा चं श्रुष्टिः समेरा असंन्तो नेदीय इथ्सृण्यां प्रक्रमायंत्। लाङ्गंलम्पवीरवः सुशेवः सुमृतिथ्संरु। उदित्कृंषित् गामविंम्प्रफूर्व्यं च पीवंरीम्। प्रस्थावंद्रथ्वाहंनम्। शुनं नः फाला वि तुंदन्तु भूमिः शुनं कीनाशां अभि यन्तु वाहान्। शुनम्पर्जन्यो मधुना पयोभिः शुनांसीरा शुनम्समासुं धत्तम्। कामं कामदुघे धुक्ष्व मित्राय वरुणाय च। इन्द्रांयाग्रये पूष्ण ओषंधीभ्यः प्रजाभ्यः। घृतेन सीता मधुना समंक्ता विश्वदिवेरनुंमता मुरुद्धिः। ऊर्जस्वती पयंसा पिन्वंमानास्मान्थ्सीते पयंसाभ्यावंवृथ्स्व॥२३॥

समोंकसौ विश्वरूपे विदुर्निर्ऋतिर्भि चेष्ट इह मित्राय द्वाविर्श्यतिश्व॥———[५] या जाता ओषंधयो देवेभ्यंस्त्रियुगम्पुरा। मन्दांमि

बुभूणांमह र शृतं धामांनि सप्त चं। शृतं वो अम्ब धामांनि

सृहस्रमुत वो रुहं। अथां शतऋत्वो यूयिम्मं में अग्दं कृत। पुष्पांवतीः प्रसूवंतीः फुलिनीरफुला उत। अश्वां इव सजित्वंरीवीरुधंः पारियणावः। ओषधीरितिं मातर्स्तद्वो देवीरुपं ब्रुवे। रपार्श्स विघ्नतीरित रपंः॥२४॥

चातयंमानाः। अश्वत्थे वो निषदंनम्पूर्णे वो वस्तिः कृता। गोभाज इत्किलांसथ यथ्सनवंथ पूरुंषम्। यद्हं वाजयंत्रिमा ओषंधीर्हस्तं आद्धे। आत्मा यक्ष्मंस्य नश्यति पुरा जीवगृभो यथा। यदोषंधयः संगच्छंन्ते राजांनः समिताविव। विप्रः स उंच्यते भिषग्रंक्षोहामीवचातंनः। निष्कृतिर्नामं वो माताथां यूयः स्थ सङ्कृतीः। स्राः पंतत्रिणीः॥२५॥

स्थन् यदामयंति निष्कृत। अन्या वो अन्यामंवत्वन्यान्यस्या उपांवत। ताः सर्वा ओषंधयः संविदाना इदम्मे प्रावंता वर्चः। उच्छुष्मा ओषंधीनां गावों गोष्ठादिवेरते। धनर्र सिन्ष्यन्तीनामात्मानं तवं पूरुष। अति विश्वाः परिष्ठाः स्तेन इंव व्रजमंत्रमुः। ओषंधयः प्राचंच्यवुर्यत् किं चं तनुवार् रपः। याः॥२६॥

त् आतस्थुरात्मानं या आंविविशुः पर्रःपरुः। तास्ते

यक्ष्मं वि बांधन्तामुग्रो मध्यम्शीरिव। साकं यंक्ष्म् प्र पंत श्येनेनं किकिदीविनां। साकं वातंस्य ध्राज्यां साकं नंश्य निहाकंया। अश्वावती स्सोमवतीमूर्जयंन्तीमुदोजसम्। आ विथ्मि सर्वा ओषंधीर्स्मा अरिष्टतांतये। याः फुलिनीर्या अंफुला अपुष्पा याश्चं पुष्पिणीः। बृह्स्पतिंप्रसूतास्ता नो मुश्चन्त्व स्हंसः। याः॥२७॥

ओषंधयः सोमंराज्ञीः प्रविष्टाः पृथिवीमन्। तासां त्वमंस्युत्तमा प्र णों जीवातंवे सुव। अवपतंन्तीरवदन्दिव ओषंधयः परि। यं जीवमृश्रवामहै न स रिष्याति पूर्रुषः। याश्चेदम्पृथ्वन्ति याश्चं दूरं परागताः। इह संगत्य ताः सर्वा अस्मै सं देत्त भेषजम्। मा वो रिषत्खनिता यस्मै चाहं खनांमि वः। द्विपचतुंष्पदस्माक् सर्वमस्त्वनांतुरम्। ओषंधयः सं वंदन्ते सोमेन सह राज्ञां। यस्मै करोतिं ब्राह्मणस्त र राजन्यारयामसि॥२८॥

रपंः पत्तित्रणीयां अरहंसो याः खनांमि बोऽष्टादंश च॥———[६]

मा नों हिश्सीज्ञनिता यः पृथिव्या यो वा दिवर्श सत्यर्थर्मा जुजाने। यश्चापश्चन्द्रा बृंहुतीर्जुजान कस्मैं देवायं ह्विषां विधेम। अभ्यावंतस्व पृथिवि युज्ञेन पर्यसा सह। वृपां ते अग्निरिषितोऽवं सर्पतु। अग्ने यत्ते शुक्रं यच्चन्द्रं यत्पूतं यद्यज्ञियम्। तद्देवेभ्यों भरामसि। इष्मूर्जमहिम्त आ॥२९॥

दृद् ऋतस्य धाम्नो अमृतंस्य योनैंः। आ नो गोषुं विश्वत्वौषंधीषु जहांमि सेदिमनिंराममींवाम्। अभ्रे तव श्रवो वयो मिहं भ्राजन्त्यर्चयो विभावसो। बृहंद्भानो शवंसा वाजंमुक्थ्यं दधांसि दाशुषं कवे। इर्ज्यन्नंभ्रे प्रथयस्व जन्तुभिंर्स्मे रायो अमर्त्य। स दंर्श्वतस्य वपुंषो वि राजसि पृणिक्षं सान्सि॰ र्यिम्। ऊर्जो नपाञ्चातंवेदः सुशस्तिभिर्मन्दंस्व॥३०॥

धीतिभिर्हितः। त्वे इषः सं देधुर्भूरिरेतसश्चित्रोतंयो वामजाताः। पावकवर्चाः शुक्रवर्चा अनूनवर्चा उदियर्षि भानुनां। पुत्रः पितरां विचर्त्रुपांवस्युभे पृंणिक्षि रोदंसी। ऋतावानम्महिषं विश्वचर्षणिमग्निः सुम्नायं दिधरे पुरो जनाः। श्रुत्कंणं स्प्रथंस्तं त्वा गिरा दैव्यम्मानुषा युगा। निष्कुर्तारंमध्वरस्य प्रचेतसं क्षयंन्त् राधंसे महे। रातिम्भृगूंणामुशिजं क्विकंतुं पृणक्षिं सानसिम्॥३१॥

र्यिम्। चितः स्थ परिचितं ऊर्ध्वचितः श्रयध्वं तयां देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवाः सींदत। आ प्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम् वृष्णियम्। भवा वाजंस्य सङ्ग्थे। सं ते पया रेसि सम् यन्तु वाजाः सं वृष्णियान्यभिमातिषाहः। आप्यायमानो अमृताय सोम दिवि श्रवा रेस्युत्तमानि धिष्व॥३२॥

आ मन्दंस्व सान्सिमेकाृत्रचंत्वारि र्श्शचं॥————[७]

अभ्यंस्थाद्विश्वाः पृतंना अरांतीस्तदग्निरांह् तद् सोमं आह। बृह्स्पतिः सिवता तन्मं आह पुषा माधाथ्सुकृतस्यं लोके। यदक्रंन्दः प्रथमं जायंमान उद्यन्थ्संमुद्रादुत वा पुरीषात्। श्येनस्यं पृक्षा हीर्णस्यं बाहू उपंस्तुतं जिनम् तत्ते अर्वत्र। अपां पृष्ठमंसि योनिर्ग्नेः संमुद्रम्भितः पिन्वंमानम्। वर्धमानम्महः॥३३॥

आ च पुष्कंरं दिवो मात्रया वृरिणा प्रथस्व। ब्रह्मं जज्ञानम्प्रथमम्पुरस्ताद्वि सीमृतः सुरुचो वेन आवः। स बुध्नियां उपमा अस्य विष्ठाः सृतश्च योनिमसंतश्च विवंः। हिर्ण्यगर्भः समंवर्तताग्रे भूतस्यं जातः पितरिकं आसीत्। स दांधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मैं देवायं ह्विषां विधेम। द्रफ्सश्चंस्कन्द पृथिवीमनुं॥३४॥

द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः। तृतीयं योनिमनुं संचर्रन्तं द्रफ्सं जुहोम्यनुं सप्त होत्राः। नमों अस्तु स्पॅभ्यो ये के च पृथिवीमनुं। ये अन्तरिक्षे ये दिवि तेभ्यः स्पॅभ्यो नमः। येऽदो रोचने दिवो ये वा सूर्यस्य रिष्टिमषुं। येषांमफ्सु सदः कृतं तेभ्यः स्पॅभ्यो नमः। या इषंवो यातुधानांनां ये वा वनस्पती १ रनुं। ये वांवटेषु शेरते तेभ्यः स्पॅभ्यो नमः॥३५॥

म्होऽन् यातुधानांनामेकांदश च॥———[८]

ध्रुवासि ध्रुणास्तृंता विश्वकंर्मणा सुकृंता। मा त्वां समुद्र उद्वंधीन्मा सुपणेंऽव्यंथमाना पृथिवीं दर्ह। प्रजापंतिस्त्वा सादयतु पृथिव्याः पृष्ठे व्यचंस्वतीम्प्रथंस्वतीम्प्रथोंऽसि पृथिव्यंसि भूरसि भूमिर्स्यदितिरसि विश्वधाया विश्वंस्य भुवंनस्य धूर्ती पृथिवीं यंच्छ पृथिवीं दर्ह पृथिवीं मा हिर्सीविश्वंस्म प्राणायांपानायं व्यानायोदानायं प्रतिष्ठायें॥३६॥

चरित्रांयाग्निस्त्वाभि पांतु मुह्या स्वस्त्या छुर्दिषा शन्तंमेन

तयां देवतंयाङ्गिर्स्वद्भुवा सींद। काण्डाँत्काण्डात् प्ररोहंन्ती पर्रुषःपरुषः परि। एवा नों दूर्वे प्र तंनु सहस्रंण श्रुतेनं च। या श्रुतेनं प्रतुनोषिं सहस्रंण विरोहंसि। तस्याँस्ते देवीष्टके विधेमं ह्विषां व्यम्। अषांढासि सहंमाना सहस्वारातीः सहंस्वारातीयतः सहंस्व पृतंनाः सहंस्व पृतन्यतः। सहस्रंवीर्या॥३७॥

असि सा मां जिन्व। मधु वातां ऋतायते मधुं क्षरिन्ति सिन्धंवः। माध्वींर्नः स्नत्वोषंधीः। मधु नक्तंमुतोषिस् मधुंमृत्पार्थिव् रज्ञःं। मधु द्यौरंस्तु नः पिता। मधुंमान्नो वनस्पित्मधुंमा अस्तु सूर्यः। माध्वीर्गावो भवन्तु नः। मही द्यौः पृंथिवी चं न इमं यज्ञिमिंमिक्षताम्। पिपृतां नो भरींमिनः। तिद्वष्णौः पर्मम्॥३८॥

पुद सदां पश्यन्ति सूरयंः। दिवीव चक्षुरातंतम्। ध्रुवासिं पृथिवि सहंस्व पृतन्यतः। स्यूता देवेभिंर्मृतेनागाः। यास्तं अग्रे सूर्ये रुचं उद्यतो दिवंमात्नवन्तिं रिश्मिभिः। ताभिः सर्वाभी रुचे जनांय नस्कृधि। या वो देवाः सूर्ये रुचो गोष्वश्वंषु या रुचंः। इन्द्रांग्री ताभिः सर्वाभी रुचं नो धत्त

बृहस्पते। विराट्॥३९॥

द्वितीयः प्रश्नः

ज्योतिरधारयथ्समाङ्गोतिरधारयथ्स्वराङ्गोतिरधारयत्। अग्ने युक्ष्वा हि ये तवाश्वांसो देव साधवः। अरं वहंन्त्याशवः। युक्ष्वा हि देवहूतंमा अश्वारं अग्ने र्थीरिव। नि होतां पूर्व्यः संदः। द्रफ्सश्चंस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः। तृतीयं योनिमनुं संचर्रन्तं द्रफ्सं जुंहोम्यनुं सप्त॥४०॥

होत्राः। अभूदिदं विश्वंस्य भुवंनस्य वाजिनम्ग्नेर्वैश्वान्रस्यं च। अग्निज्योतिषा ज्योतिष्मान्नुक्यो वर्चस्या वर्चस्वान्। ऋचे त्वां रुचे त्वां समिथ्स्रंवन्ति स्रितो न धेनाः। अन्तर्हृदा मनसा पूयमानाः। घृतस्य धारां अभि चांकशीमि। हिर्ण्ययो वेत्सो मध्यं आसाम्। तस्मिन्थ्सुपूर्णो मंधुकृत्कुंलायी भजंन्नास्ते मधुं देवतांभ्यः। तस्यांसते हर्रयः सप्त तीरे स्वधां दुहांना अमृतंस्य धारांम्॥४१॥

प्रतिष्ठायै सहस्रंबीर्या पर्मं विरादश्सप्त तीरें चुत्वारिं च॥———[९]

आदित्यं गर्भम्पयंसा सम्अन्थ्स्हस्रंस्य प्रतिमां विश्वरूपम्। परि वृिङ्ग् हरंसा माभि मृक्षः श्वायुंषं कृणुहि चीयमानः। इमं मा हि रंसीर्द्विपादंम्पशूनार सहंस्राक्ष्म मेध आ चीयमानः। मयुमारण्यमनुं ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो नि षीद। वातंस्य ध्राज्ञिं वर्रुणस्य नाभिमश्वं जज्ञानर संरिरस्य मध्यें। शिशुं नदीनार हरिमद्रिंबुद्धमग्रे मा हि रंसीः॥४२॥

प्रमे व्योमत्र। इमं मा हिर्सीरेकंशफम्पशूनां कंनिकृदं वाजिनं वाजिनेषु। गौरमारण्यमनुं ते दिशामि तेनं चिन्वानस्तनुवो नि षींद। अजस्त्रमिन्दुंमरूषम्भुरण्युम्ग्निमींडे पूर्वचित्तौ नमोभिः। स पर्वभिर्ऋतुशः कल्पमानो गां मा हिर्सीरदितिं विराजम्। इमर संमुद्रर श्तर्धार्म्थसं व्यच्यमानम्भुवनस्य मध्ये। घृतं दुहानामदितिं जनायाग्रे मा॥४३॥

हिर्सीः प्रमे व्योमत्र्। गुवयमारण्यमन् ते दिशामि तेनं चिन्वानस्तन्वो नि षीद। वर्क्षत्रिं त्वष्टुर्वरुणस्य नाभिमविं जज्ञानाः रजसः परंस्मात्। महीः साहस्रीमस्ररस्य मायामग्रे मा हिर्सीः पर्मे व्योमत्र्। इमामूर्णायुं वरुणस्य मायां त्वचम्पशूनां द्विपदां चतुंष्यदाम्। त्वष्टुंः प्रजानां प्रथमं ज्ञिनत्रमभ्रे मा हि सीः पर्मे व्योमत्र्। उष्ट्रंमार्ण्यमनुं॥४४॥ ते दिशामि तेनं चिन्वानस्त्नुवो नि षींद। यो अग्निर्भ्रेस्तप्सोऽधि जातः शोचांत्पृथिव्या उत वां दिवस्परिं। येनं प्रजा विश्वकंमा व्यानद्गमंभ्रे हेडः परिं ते वृणक्तः। अजा ह्यंभ्रेरजंनिष्ट् गर्भाथ्सा वा अपश्यज्ञनितार्मभ्रे। तया रोहंमायन्नुप् मेध्यांसस्तयां देवा देवतामग्रं आयत्र। शर्भमार्ण्यमनुं ते दिशामि तेनं चिन्वानस्तनुवो नि षींद॥४५॥

अभ्रे मा हि र्सीरभ्रे मोष्ट्रमार्ण्यमन् शर्भं नवं च॥————[१०]

इन्द्रौग्नी रोचना दिवः पिर् वाजेषु भूषथः। तद्वौं चेति प्र वीर्यम्। श्रथंद्वृत्रमुत संनोति वाज्ञिमन्द्रा यो अग्नी सहुंरी सपूर्यात्। इर्ज्यन्तां वस्व्यंस्य भूरेः सहंस्तमा सहंसा वाज्यन्तौ। प्र चंर्षणिभ्यः पृतना हवेषु प्र पृंथिव्या रिरिचाथे दिवश्चं। प्र सिन्धुंभ्यः प्र गिरिभ्यों मिह्त्वा प्रेन्द्रौग्नी विश्वा भुवनात्यन्या। मरुतो यस्य हि॥४६॥

क्षये पाथा दिवो विमहसः। स सुंगोपातमो जनः। युज्ञैर्वा यज्ञवाहसो विप्रस्य वा मतीनाम्। मरुंतः शृणुता हवम्। श्रियसे कम्भानुभिः सम्मिंमिक्षिरे ते रिश्मिभिस्त ऋकंभिः सुखादयः। ते वाशीमन्त इष्मिणो अभीरवो विद्रे प्रियस्य मारुतस्य धाम्नः। अवं ते हेड उद्त्वमम्। कयां नश्चित्र आ भुंवदूती सुदावृधः सखां। कया शचिष्ठया वृता।॥४७॥

को अद्य युंङ्के धुरि गा ऋतस्य शिमींवतो भामिनों दुर्हणायून्। आसन्निषून् हुथ्स्वसों मयोभून् य एंषाम् भृत्यामृणध्थ्स जींवात्। अग्ने नया देवाना शां मों भवन्तु वाजेंवाजे। अपस्वंग्ने सिधष्टव सौषंधीरनं रुध्यसे। गर्भे सञ्जायसे पुनः। वृषां सोम द्युमा श्रीसे वृषां देव वृषंव्रतः। वृषा धर्माणि दिधषे। इमं में वरुण तत्त्वां यामि त्वं नों अग्ने स त्वं नों अग्ने॥४८॥

हि वृता म् एकांदश च॥———[११]

अपां त्वेमंत्रयं पुरो भुवः प्राचीं ध्रुविक्षितिस्त्र्यविरिन्द्राँग्नी मा छन्दं आशुिस्रवृद्ग्नेर्भागीं-ऽस्येकयेयमेव सा याग्ने जातानिग्नर्वृत्राणि त्रयोदश॥——[१२] अपां त्वेन्द्राँग्नी इयमेव देवताता षद्गिर्श्रेशत्॥36॥ अपां त्वेमंन् ह्विषा वर्धनेन॥

This PDF was downloaded from http://stotrasamhita.github.io.